

БЗМ 1. Науковий та офіційно-діловий стилі української мови у професійній діяльності військовослужбовця

ЗМ1. Вступ до навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»

Тема 2. Літературна мова і професійна діяльність військового.

Навчальні питання:

1. Поняття літературної мови, її найголовніші ознаки та форми.
2. Функції мови як соціокультурного явища (виконання вправ).
3. Поняття мовної норми. Типи мовних норм (виконання вправ).
4. Виконання вправ на правопис приголосних звуків, що чергуються.

Навчальна література:

1. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник / за ред. Т.О. Чернишової та Н.А. Кудрявцевої. - Х.: ХНУПС, 2021. - 328 с.
2. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник / [Н.А. Кудрявцева; А.О. Мироненко; Л.О. Петрова та ін.]; за ред. Т.О. Чернишової та Н.А.Кудрявцевої. - Х.: ХНУПС, 2018. - 308 с.
3. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник / З. Мацюк, Н.Станкевич. - К.: Каравела, 2005.- С. 31-52.
4. Український правопис 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>.

1. ПОНЯТТЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ, ЇЇ НАЙГОЛОВНІШІ ОЗНАКИ ТА ФОРМИ.

НАЦІОНАЛЬНА МОВА – це мова, що є засобом усного й письмового спілкування нації.

ДІАЛЕКТ

ЛІТЕРАТУРНА
МОВА

Діалект (від грец. – розмова, говір, наріччя) – це різновид національної мови, вживання якого обмежене територією чи соціальною групою людей.

Територіальний діалект є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історико-культурних традицій, самосвідомості.

Соціальний діалект – це відгалуження загальнонародної мови, вживане в середовищі окремих соціальних, професійних, вікових та інших груп населення.

Літературна мова – це унормована, відшліфована майстрами слова вища форма загальнонаціональної мови.

Ознаки СУЛМ

унормованість

загальноприйнятість

стандартність

наддіалектність

поліфункціональність

стилістична диференціація

наявність усної і писемної форм вираження

2. ФУНКЦІЇ МОВИ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ЯВИЩА (ВИКОНАННЯ ВПРАВ)

Мова – засіб обміну інформацією у всіх суспільно важливих сферах комунікації: політиці, науці, у галузі економіки, виробництві і діловій сфері, в освіті, культурі та ін. Обслуговуючи потреби суспільства у забезпеченні інформаційних процесів, мова утверджує свою поліфункціональність, повнокровність і силу. Спілкування дає життя самій мові, адже мова, якою ніхто не спілкується, стає мертвою.

КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ

Мова – це “дійсність думки”, – тіло думки”. Вона не є відображенням світогляду, який склався, а діяльністю, що його становить. Мислити – означає оперувати мовним матеріалом, словами, реченнями. Без цього органічного зв'язку мовлення і пізнавальна діяльність людини неможливі.

Мислення – це внутрішнє мовлення.

Кожний момент діяльності зумовлюється думкою і її носієм – мовою.

МИСЛЕТВОРЧА ФУНКЦІЯ

Мова є засобом називання усіх предметів, ознак, дій, кількості, усього навколишнього світу, реальних та ірреальних сутностей. Цей процес науковці називають лінгвалізацією, або омовленням світу.

Попри однаковість реалій, кожна нація бачить світ по-різному. Українська мова – це самотутня мовна картина світу української нації. Порівняймо: українське *шанувальник* має зв'язок зі словами *шанувати, пошана*, а російське *поклонник* – зі словами *поклонятыся, поклонение*. Разом з іншими факторами етнотворення мова формує національний менталітет, національну культуру і духовність нації.

НОМІНАТИВНА ФУНКЦІЯ

Мова є засобом ототожнення в межах певної спільноти.

Вона єднає між собою представників певної нації у часі і просторі. Завдяки мові ми усвідомлюємо себе українцями, відчуваємо свою спільність з тими, хто далеко від нас, із тими, хто жив до нас. Мова консолідує націю. Ця функція пов'язана з набуттям національної гідності.

ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ФУНКЦІЯ

Мова є засобом вираження внутрішнього світу людини.

Мову вживають не лише для простого повідомлення, а й для вияву своїх переживань, почуттів, емоцій. Радість, щастя, здивування, смуток, гнів, неспокій та глибокі почуття людини розкриваються для інших через мову.

ЕКСПРЕСИВНА ФУНКЦІЯ

А вся система порухи мовних засобів, що висловлюють світ емоцій, віддзеркалює неповторність світобачення і світовідчуття української нації, особливості морально-етичних принципів і релігійних настанов.

Мова – засіб творення позитивних емоцій, краси.

Однакове задоволення, позитивні емоції ми маємо від слова писемного і живого, якщо митець уповні виявив естетичний потенціал слова або якщо воно звучить досконало. Читання художньої літератури, зачування напам'ять

ЕСТЕТИЧНА ФУНКЦІЯ

улюблених віршів – це виховання відчуття краси мови, примноження краси нашого буття.

У пізнанні нового, раніше невідомого, мова є обов'язковим чинником. Мова – енциклопедія людського досвіду усіх попередніх поколінь. Думки, виражені за допомогою писемності, записані на глиняній табличці, на пергаменті і папері. **ПІЗНАВАЛЬНА ФУНКЦІЯ** Вивчаючи інші мови, ми пізнаємо інший світ, іншу культуру і збагачуємо свій досвід і знання.

“Етичне в мові, – зауважує Н. Бабич, – це конкретно-історична система мовних засобів (ресурсів) відповідно до форми моральної свідомості й поведінки людини, що передбачає ефект добра”. Слово доброзичливе, добродарне має бути в основі етики спілкування. **ЕТИЧНА ФУНКЦІЯ**

Мова – носій культури, засіб нагромадження суспільно-історичного, культурного надбання народу – творця мови.

Оволодіваючи мовою, людина опановує і культуру народу. Вона духовно єднає покоління, зводять до спільних культурних скарбів минулих століть. **КУЛЬТУРОНОСНА ФУНКЦІЯ**

Мова – це міст між культурами. Через мову можна глибше пізнати традиції і здобутки чужої культури.

2. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ НОРМИ. ТИПИ МОВНИХ НОРМ (ВИКОНАННЯ ВПРАВ)

НОРМИ СУЛМ – це сукупність загальноприйнятих, найкращих і найпридатніших для обслуговування суспільства правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації.

АКЦЕНТОЛОГІЧНІ – правила наголошення слів

ОРФОЕПІЧНІ – правила вимови звуків та звукосполучень

ГРАФІЧНІ – передача звуків на письмі

ОРФОГРАФІЧНІ – написання слів згідно з правописом

ЛЕКСИЧНІ – уживання слів у властивому їм значенні

МОРФОЛОГІЧНІ – правила побудови та відмінювання слів

СИНТАКСИЧНІ – правила побудови словосполучень і речень

ПУНКТУАЦІЙНІ – правила вживання розділових знаків

СТИЛІСТИЧНІ – правила добору мовних елементів відповідно до умов спілкування

Вправа 1. Визначте, яку мовні норми порушено в поданих словосполученнях (виправте допущені помилки):

Наступний висновок, завданн'я, любе питання, згідно наказу, бессмертний, єдиний, ш'асі, погладив одяг, дислокація полка, пріорітет, прийняти до уваги, на наступному тижні, вулиця Шевченко, нажаль, файно написав, самий розумний, шчиголь.

Вправа 2. Якою мовною нормою регулюється написання слів (поясніть їхній правопис):

Схопити, святиня, зв'язок, безжальний, розшукується, зцілити, обличчя?

Вправа 3. Випишіть слова, у яких відбувається чергування приголосних. Доберіть однокореневі слова із чергуванням.

Шапка, округ, різати, агент, пісок, пиріг, звук, сікти, побратим, мастити, вереск, перемога, летіти, убогий, гольф, ходити, квадрат, колиска, муха, славити, простити, повага, люди, дошка.

Вправа 4. Від поданих іменників за допомогою суфікса -ськ- утворіть прикметники, відмітивши чергування приголосних.

Латиш, герцог, словак, печеніг, Одеса, Кривий Ріг, солдат, тюрки, Кременчук, Буг, президент, казах, Запоріжжя, козак, ткач, чех, Галичина, Ніцца, Цюрих, парубок, товариш.

Завдання на самопідготовку

- 1. Законспектувати за навчальним посібником тему 3, с. 19-23.**
- 2. Вивчити теоретичний матеріал.**
- 3. Виконати впр. 4 (з презентації), впр. 1 с.212.**